

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

پژوهشی بر چاپ باتیک و چاپ کلاقه ای اسکوی آذربایجان و بررسی نمونه های موجود از آثار دوره ی پهلوی دوم و بعد از انقلاب در موزه ی پوشاک سلطنتی

معرفی هنر باتیک:

چاپ باتیک که در ایران به نام چاپ کلاقه ای نیز معروف است به معنای چاپ مقاوم است و یا به عبارتی به معنای پوشاندن قسمت هایی از سطح پارچه با ماده ای مقاوم که مانع از نفوذ رنگ به پارچه می شود و به این ترتیب نقوش زیبا بر روی پارچه شکل می گیرد. طرح ها و نقوش در باتیک در هر منطقه ای نمایانگر آداب و رسوم، فرهنگ، دین و آیین آن منطقه می باشد و این پارچه های زیبا با نقوش خیال انگیز به صورت پرده، تابلو، لباس های محلی، دیوارکوب استفاده می شود.

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

صدیقه صمدی (مدیر موزه موزه ی پوشاک سلطنتی زمستان ۹۷)

وجه تسمیه:

باتیک به معنای چاپ مقاوم لغتی است به زبان اندونزیایی، این لغت با معانی خاص خود در جزایر جنوب شرقی آسیا و ژاپن هم رواج دارد، پارچه های ابتدایی که از غارها و قبور فراغنه پیدا شده است نشان می دهد که در قرن چهارم و پنجم پیش از میلاد این هنر در مصر وجود داشته است، و روش کار آنها این گونه بوده که پارچه کتان را در واکس غوطه ور می کردند و سپس با استفاده از ابزار تیز، نقش مورد نظر را روی آن خراش داده و رنگریزی می نمودند این تکنیک در چین دوره ی تانگ (۶۱۸-۹۰۷ میلادی) و در هند و ژاپن در طول دوره ی نارا (۷۹۴-۷۶۵ میلادی) کاربرد داشته است. رواج هنر چاپ در مناطق ذکر شده و همچنین در میان بومیان جاوه و سوماترا، موید این ادعاست که هنر چاپ پارچه قبل از رنگریزی به وجود آمده است و انسان آن دوره توانایی این را داشته که با وسایل ابتدایی و ساده و با استفاده از رنگهای طبیعی، گل و یا عصاره ی بعضی از درختان پارچه را با نقش و نگار دلخواه بپاراید، پس از شناخته شدن رنگهای طبیعی هنرمندان این دوره دریافته بودند که با گره زدن، دوختن، چین دادن و یا لایه و تا کردن نقاط معینی از پارچه می توانند از نفوذ رنگ به داخل آن نقاط مخصوص و مورد نظر جلوگیری نمایند و در نتیجه یک طرح بسیار ساده و ابتدایی روی پارچه ایجاد می گردد. اولین آثار به این شیوه ی رنگریزی در هند و چین به دست آمده است. در قرن ششم و هفتم میلادی بازرگانان و کاروان هایی که راه جاده ابریشم (آسیا، هندو چین و ژاپن) را می پیمودند از این متاع برای فروش یا سوغات به همراه خود می آوردند. از جمله کشورهای رواج دهنده ی این هنر می توان به کشورهای هند، چین، تایلند، اندونزی اشاره نمود در قاره ی آمریکا نیز در آریزونا و مکزیکو و همچنین در قسمت هایی از شمال آمریکا این تکنیک را می دانسته اند، در اروپا نیز نمونه هایی از این هنر البته به شکلی ساده تر بین مردمان کشور سوئد و چک اسلواکی مورد استفاده بوده است. در مغرب آفریقا این تکنیک هنوز پابرجا است و زنان نیجریه لباس های قشنگی از این نوع پارچه ها دوخته و به تن می کنند. قبایل مناطق جاوه کشف کردند که عصاره بعضی درختان از نفوذ رنگ به داخل پارچه جلوگیری می کند، به این ترتیب ابتدا یک روش مقاوم ابتدایی به وجود آمد سپس تبدیل به روش نقاشی و چاپ باتیک شد.

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

صدیقه صمدی (مدیر موزه موزه ی پوشاک سلطنتی زمستان ۹۷)

تاریخچه باتیک در ایران

باتیک در فرهنگ لغت، حصار و ضریح معنا شده و عوام آن را کلاغی، کلاقی یا کلاقه ایی یا کلاغه ایی می خوانند. درپاره ای از نقاط نیز «قنوز» که معادل آذری ابریشم است تلفظ می شود و وجه تسمیه اش این است که چون در گذشته های دور معمولاً قسمت هایی از پارچه را که قرار بود، رنگ آمیزی شود به اشکال خاصی گره زده یا می دوختند و سپس مبادرت به رنگرزی می کردند، طبیعتاً چون رنگ نمی توانست در قسمت های گره خورده یا دوخته شده نفوذ کند، پس از پایان عملیات رنگرزی و باز شدن گره ها و نقاط دوخته شده قسمت هایی که رنگ را جذب نکرده بود حالتی شبیه به نگاتیو به خود می گرفت و باز از آنجا که معمولاً فقط از یک رنگ و بیشتر رنگ سیاه استفاده می شود این نقوش تصادفاً حالت پر کلاغ را به ذهن تداعی می کرد و به همین جهت نیز برای متمایز و مشخص شدن از سایر منسوجات رنگرزی شده کلاغی خوانده می شد.

در لغت نامه دهخدا آمده است کلاغی که چارقدی ابریشمین است که زنان عشایر بر سر کنند، قسمتی از روسری و جز آن، دستمال بزرگ ابریشمین که مردان بر کلاه و زنان کرد بر سر روی خود ببندند.

درباره این که این هنر از چه زمانی در ایران رواج یافته، می توان گفت نوعی از چاپ باتیک که قدک نامیده می شود در دوره صفویه مرسوم بوده است و زنان برای لباس، پرده و سفره از آن استفاده می کرده اند. در لغت نامه ی معین معنی قدک به معنای جامه کرباسی که آن را با نیل رنگ کرده باشند آمده است.

صاحب نظران سابقه و قدمت این هنر را در کشور ایران حدود ۵۰۰ سال ذکر کرده اند، گو اینکه از آثار بسیار قدیمی نمونه هایی در دست نیست (یاوری ۱۳۸۴: ص ۱۲۷) تبریز که حتی پیش از آمدن ایلخانیان، بزرگترین مرکز تجاری ایران محسوب می شد بنا به گفته ی عده ای از منتقدان چاپ باتیک به ایران از طریق جاده ابریشم از چین به هندوستان و از آنجا به ایران آمده است، زمانی که پارچه بافی در دوره ی صفویه به عصر طلایی و درخشان خود رسید، چاپ باتیک نیز مثل هنرهای دیگر پیشرفت شایانی نمود. (خاویان ۱۳۹۴ ص ۱۵۲-۱۹۸)

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

صدیقه صمدی (مدیر موزه موزه ی پوشاک سلطنتی زمستان ۹۷)

چاپ باتیک (کلاکه ای) اسکوی آذربایجان:

در منطقه اسکو نوعی پارچه ابریشمی معروف به کلاکه ای که رنگریزی آن به شیوه‌ی خاصی به نام چاپ باتیک صورت می‌گیرد تهیه می‌شود. تولید این نوع پارچه در هیچ ناحیه دیگر ایران معمول نبوده و منحصر به منطقه‌ی مزبور می‌باشد. گویا مردمانی که بر کرانه‌ی دریای خزر در سده‌ی ششم پیش از میلاد زندگی می‌کردند به ظاهر روش باتیک یا رنگ پذیر کردن منسوجات به روی پارچه‌های پشمی را به کار می‌بردند. بنا به گفته‌ی ریش سفیدان روستایی اسکو این هنر را مهاجران باکو که از هجوم روس‌های تزاری می‌گریختند به میان آنان آوردند. در میان این محصولات تولید شده به شیوه‌ی چاپ باتیک روسری بیش از سایر محصولات به خصوص برای زنان عشایر اهمیت داشت (این روسری‌ها در میان مردمان ایلات و عشایر به نام یای لیخ یا قیزیل یای لیخ و گل قیی شناخته می‌شود. یای لیخ به معنی پوشش تابستانی و قیزیل یایلیخ به معنای پوشش تابستانی به رنگ قرمز یا مشتقات آن می‌باشد). قیزیل در زبان ترکی نام رنگ می‌باشد مانند: ساری، قیرمیز، یاشیل و ... البته قیزیل فقط بر یک رنگ خاص اطلاق نمی‌شود بلکه بر طیفی از رنگ‌ها مانند نارنجی، صورتی، قرمز و قهوه‌ای شامل می‌شود و ترجمه‌ی آن به کلمه‌ی طلایی به اشتباه معمولاً رخ می‌دهد، برای ملموس شدن و درک موضوع به این چند نمونه به عنوان مثال همراه ترجمه‌ی فارسی آن آورده می‌شود: قیزیل داغلار (کوه‌های قهوه‌ای رنگ)، قیزیل گول (گل محمدی که رنگ صورتی دارد)، قیزیل باش (سر قرمز یا کلاه قرمز، اصطلاحی که به صفویان به دلیل پوشیدن کلاه سرخ داده شده بود)، قیزیل قویون (در اصل نژاد گوسفند افشار که پشمی به رنگ قهوه‌ای متمایل به سرخ و با مایه‌های از رنگ سیاه دارد)، قیزیل تورپاق (خاک قهوه‌ای آمیخته با سرخ) (و در نهایت گل قیی به این دلیل به این روسری‌ها گفته می‌شود که بنا بر روایت مردم منطقه ابتدا نقوشی شبیه جای پای گاو بر روی پارچه چاپ می‌شده و این نام معروف گشته است. در واقع کلمه گل ایاقی است که رفته رفته به کلمه گل قیی و در تلفظ فارسی به صورت کلاکه‌ای تغییر نموده است. برخی نیز معتقدند که به خاطر حاصل شدن نقوش سیاه و سفید شبیه پرهای کلاغ بر روی پارچه، به این نوع چاپ نام کلاغه‌ای اطلاق شده است. اما از آنجایی که بعید به نظر می‌رسد در آن دوره در زبان ترکی کلمه کلاغ کاربرد داشته باشد بنابراین نظریه اول بیشتر معقول و قابل قبول

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

است، همچنین در نگارش این دو کلمه (کلاغ- کلاقه) تفاوت فاحشی وجود دارد. (امیر راشد، سال ۱۳۹۲: ۴۰)

نقوش چاپ کلاقه ای یا باتیک در ایران

نقش های گیاهی: این گروه از نقش مایه ها برگرفته از طبیعت همچون گیاهان، برگ ها، گل ها، پیچک ها و درختان مختلف هم چون سرو که در ایران شکل بته جقه از این درخت الهام گرفته شده است، در بسیاری موارد به خصوص در ایران به صورت نقوش گیاهی عمدتاً به شکل نقوش اسلیمی بر روی پارچه نقش شده اند. نقش های حیوانی: این گروه شامل نقش حیواناتی همچون ماهی، مار و یا طاووس و ... می باشد.

نقوش طبیعت و اجرام آسمانی: همچون نقش خورشید
نقوش انتزاعی: همچون نقش چلیپا، باقلوا

نقوش هندسی: که از مهمترین آنها در ایران نقش چهار چوض است، "چهار حوض نماد زیبایی و پاکی است و زمانی که به انواع گل و گیاه آراسته می شود، نمایشگر بهشت می شود، نقش چهار حوض که در روسری های کلاقه ای به کار می رود یک لوزی بزرگ می باشد که به چهار خانه تقسیم شده است. " (امیر راد، ۱۳۹۲: ۳۴)

مجموعه فرش، سبزه ها، پیراهن ها، کلاه ها، ...
نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

مواد اولیه مورد نیاز در چاپ باتیک:

معمولاً صنعتگران از مواد متفاوتی برای انجام چاپ باتیک استفاده می‌کنند، پارچه، صمغ، رنگ (رنگ‌های ری اکتیو یا رنگ‌های شیمیایی، رنگ‌های بازیک یا رنگ‌های جوهری و رنگ‌های گیاهی)، واکس باتیک متشکل از سقز، پیه، موم و پارافین، از مواد اولیه چاپ باتیک محسوب می‌شوند.

پارچه مناسب برای چاپ باتیک:

یکی از مواد اولیه‌ای که در این صنعت مطرح می‌شود پارچه است، پارچه‌های مناسب برای چاپ باتیک باید دارای دو ویژگی مهم باشند:

۱- رنگریزی آنها در درجه حرارت‌های پایین یعنی ۳۰ تا ۴۰ درجه سانتی‌گراد امکان پذیر باشد. در چاپ باتیک به دلیل استفاده از واکس بر روی پارچه، در هنگام رنگ‌آمیزی وقتی درجه حرارت حمام رنگریزی به ۵۰ درجه، سانتی‌گراد و بالاتر می‌رسد، واکس موجود روی پارچه جدا شده و سپس باعث خراب شدن نقش‌های ایجاد شده، روی پارچه می‌شود، از سال‌های گذشته تاکنون از پارچه‌های پنبه‌ای و ابریشمی که در درجه حرارت‌های پایین نیز جذب رنگ مطلوبی دارند، برای چاپ باتیک استفاده شده است.

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

۲- پارچه باید تا حد امکان ظریف باشد.

ظرافت پارچه باید به حدی باشد که واکس باتیک امکان عبور از ضخامت پارچه و ظاهر شدن بر روی طرف دیگر آن را داشته باشد. در صورت ضخیم بودن پارچه، واکس امکان عبور از درون آن را پیدا نکرده و فقط یک طرف پارچه را می پوشاند، لذا در هنگام رنگریزی، رنگ از پشت پارچه به قسمتهای پوشیده شده از واکس نفوذ کرده و سبب از بین رفتن نقش ایجاد شده روی آن می گردد. با توجه به دو ویژگی فوق میتوان گفت که پارچه های ابریشمی بهترین شرایط را برای چاپ باتیک دارا می باشند.

ابزار چاپ باتیک:

انواع قلمو، قلم تیان یا تاجنیتیک، مهر یا قالب، چهارچوب یا به عبارتی کلاف چوبی برای کشیدن پارچه، انواع میخ و چک کش برای محکم کردن پارچه بر روی چارچوب، ظرف مسی برای گرم کردن واکس، اسفنج جهت مرطوب کردن پارچه و اتو برای پارافین گیری، مداد برای انتقال طرح بر روی پارچه برخی از این ابزار در ایجاد نقش به شیوه ی نقاشی روی پارچه استفاده می شوند.

مراحل چاپ کلاکه ای (باتیک):

۱- صمغ گیری ابریشم

قبل از چاپ، پارچه را رنگ پذیر می کنند. مقداری آب و صابون را در ظرف مسی تا ۵۰ درجه سانتی گراد حرارت می دهند، سپس کربنات دو سود را به آن افزوده و حل می کنند. پارچه را به مدت نیم ساعت در این محلول قرار داده، می جوشانند تا کاملاً سفید شود. سپس با آب سرد آبکشی، خشک و اطو می کنند تا برای چاپ آماده شود.

۲- ساخت قالب:

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

برای ساختن قالب، ابتدا نقشه اصلی را روی کاغذ کشیده، رنگ می‌کنند. سپس نقشه را به تفکیک رنگ روی کاغذهای دیگر کپی کرده، هر قطعه را با چسب روی تخته سه‌لا چسبانده و اطراف آنرا می‌برند. برای طرحهای ظریف ورقه آهنی مناسب‌تر است. با چسباندن قطعه‌های بریده شده روی سطح قالب، دیگر قالب‌های مثبت و منفی آماده می‌شود.

۳- تهیه واکس باتیک:

سقر را در ظرف مسی و با حرارت ذوب می‌کنند بطوری که پخته و کف آن کاملاً از بین برود. در مرحله بعد پیه و سپس موم را افزوده و می‌جوشانند تا به خوبی مخلوط شود. در پایان محلول حاصل را از صافی ریز عبور داده تا آماده مصرف شود. با این ماده مقاوم به وسیله قالبهای نقش یا لوله های هدایت کننده تیان یا قلم تاجنیتیک ماده مقاوم می‌توان به طرح اندازی بر روی پارچه پرداخت. پس از رنگ آمیزی، این ماده مقاوم از روی پارچه برداشته می‌شود. لازم به ذکر است قلم تیان (Canting) تاجنیتیک، لوله مسی کوچک نازکی است که به یک کاسه خیلی کوچک که دهانه‌ی تنگی دارد جوش خورده است همچنین یک دسته خیزرانی کوتاه نیز به آن متصل است که طول آن یازده سانتیمتر

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

صدیقه صمدی (مدیر موزه موزه‌ی پوشاک سلطنتی زمستان ۹۷)

می‌باشد، این ظرف مسی از موم مذاب پر می‌شود و سپس هنرمند طرح‌های مورد نظر خود را توسط آن روی پارچه می‌کشد.

قلم تیان یا تاجنیتیک

۴- رنگری :

سه نوع رنگ برای رنگری ابریشم طبیعی موجود است:

-رنگ‌های ری اکتیو یا رنگ‌های شیمیایی

-رنگ‌های بازیگ یا رنگ‌های جوهری

-رنگ‌های گیاهی همچون روناس، اسپرک، پوست انار، زردچوبه و ...

۵- باتیک گیری:

به معنی زدودن پارچه از واکس باتیک در پایان رنگری می‌باشد. بدین‌صورت که مقداری پیه خالص گاو یا گوسفند را در ظرف مسی ریخته با حرارت دادن آب می‌کنند و پارچه چاپ شده را در ظرف غوطه ور می‌کنند و مرتب حرکت می‌دهند تا بدین‌وسیله واکس باتیک در پیه حل شود، پارچه را بیرون آورده، می‌فشارند، تا درجریان هوا سرد شود.

۶- شستن پارچه

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

صدیقه صمدی (مدیر موزه موزه‌ی پوشاک سلطنتی زمستان ۹۷)

برای شستشوی پارچه باید از صابون بدون سود و رنده شده استفاده کرد. صابون رنده شده را در ظرف آب حل می‌کنند و روی حرارت بتدریج می‌جوشانند. پارچه باتیک‌گیری شده را در ظرف آب گرم دیگری قرار داده و با آب صابون تهیه شده می‌شویند. در بعضی موارد پس از شستشو و خشک شدن پارچه، آنرا با نشاسته و سریشم آهار می‌دهند.

خشک کردن پارچه های باتیک گیری شده در هوای آزاد

شیوه های گوناگون چاپ باتیک

۱- چاپ مستقیم: در این شیوه چاپ، رنگ بصورت مستقیم و به وسیله قلم موی پهن، روی استامپ قالب، بر روی پارچه قرار می‌گیرد.

۲- چاپ برداشت: در این روش ابتدا پارچه رنگرزی و سپس به کمک چاپ، رنگ زمینه پارچه طبق طرح برداشته می‌شود.

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

صدیقه صمدی (مدیر موزه موزه‌ی پوشاک سلطنتی زمستان ۹۷)

۳- چاپ با شابلون: با قرار دادن شابلون نقش بر روی پارچه و استفاده از غلطک رنگ، طرح و رنگ بر روی پارچه منتقل می‌شود.

۴- نقاشی باتیک بر روی پارچه ابریشمی: در این روش قسمت‌هایی از پارچه به کمک ماده مقاوم و به وسیله قلم مو تیان (Tiyen) پوشانده می‌شود و بخش‌های دیگر به وسیله قلم‌موی مخصوص آبرنگ و با استفاده از رنگ‌های ری اکتیو، بازیک، رنگ‌های خمیری مانند اکرولیک رنگ گذاری می‌شود.

۵- شیوه تار عنکبوت (باتیک شکسته): پس از ایجاد طرح به کمک ماده مقاوم و رنگ آمیزی پارچه، قبل از برداشتن ماده مقاوم، با مچاله کردن پارچه، موم روی آنرا ترکدار می‌کنند و مجدداً پارچه را رنگ آمیزی می‌کنند. بدین ترتیب رنگ در ترک‌های موم نفوذ کرده و نقوش جالبی بر روی پارچه پدید می‌آید.

۶- شیوه باندا: در این روش، پس از تا کردن، گره زدن یا پیچیدن پارچه، آنرا با مقداری نخ نایلونی نازک محکم می‌بندند. به قسمت‌های مورد نظر رنگ می‌زنند (در رنگ فرو می‌برند و یا با قلم مو به پارچه رنگ می‌زنند). سپس پارچه را می‌شویند، نخ‌ها و گره‌ها را باز می‌کنند و آنرا خشک می‌کنند. در این روش می‌توان به تعداد رنگ‌های مورد نظر این مرحله را تکرار کرد و مانند شیوه چاپ واکس گذاری و سپس واکس گیری کرد تا رنگها ثبات بیشتری داشته باشند.

۷- شیوه بدون رنگریزی و بدون تهیه رنگ برای نقاشی: چاپ با استفاده از شمع‌های رنگی روی پارچه ابریشم طبیعی

۸- شیوه پاشیدنی: با آغشته کردن پر یا ساقه‌های جارو در واکس باتیک داغ و پاشیدن آن بر روی پارچه و رنگ آمیزی آن.

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

۹- شیوه قلم‌موئی با استفاده از قلم موی پهن برای زدن واکس به پارچه و سپس رنگ زدن آن

استفاده از چاپ باتیک در طراحی لباسهای خاندان پهلوی

در دهه ۵۰ تکنیک چاپ کلاکه‌ای اسکوی آذربایجان همچون سوزندوزی بلوچ و چشمه دوزی یا سکه دوزی اصفهان در سایه طراحی همچون کیوان خسروانی و ماه منیر جهانبانی بیش از گذشته مورد استقبال خاندان پهلوی به خصوص فرح دیبا قرار گرفت و در این راستا تعدادی لباس با مشخصات هنرهای اصیل ایرانی طراحی و تولید گردید که فرح دیبا در بسیاری از سفرهای رسمی به استانها و کشورهای دیگر و همچنین در هنگام حضور میهمانان خارجی در ایران از این گونه لباس‌ها که معرف سبک و سلیقه ایرانی بود استفاده کرد.

در موزه پوشاک سلطنتی سعدآباد در حال حاضر تعداد چهار دست از لباس‌های فرح دیبا مربوط به دهه ۵۰ در معرض نمایش می‌باشند که از تکنیک‌های چاپ کلاکه‌ای در طراحی آنها استفاده شده است.

تصویر لباس شماره ۱

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

صدیقه صمدی (مدیر موزه موزه‌ی پوشاک سلطنتی زمستان ۹۷)

لباس شماره ی ۱ متشکل از یک پیراهن و کت است که تکنیک اجرا شده در روی آن رنگری با پوشاندن واکس و یا موم می باشد ابتدا گل ها رنگری شده اند سپس با استفاده از واکس روی گل ها پوشانده شده و رنگ زمینه به پارچه اضافه شده و در نهایت واکس از روی نقش گل ها برداشته شده است.

تصویر لباس شماره ی ۲

لباس شماره ی پیراهن بلند نباتی رنگ برش داری است که به نظر پارچه آن ترکیبی از ابریشم و ساتن است، قسمت آستین ها به طور کامل با نقوش گیاهی با تکنیک چاپ کلاقه ای (باتیک) به رنگ آبی سرمه ای که با مهر بر روی پارچه نقش بسته است، پوشیده شده است، ضمناً قسمت حاشیه دامن نیز تکرار همان نقش گیاهی روی آستین ها می باشد. همان طور که گفته شد تکنیک استفاده شده بر روی این لباس استفاده از مهر برای چاپ بوده است. لباس در دهه ۵۰ و به مناسبت جشن های ۲۵۰۰ ساله و با الهام گرفته شدن از چاپ کلاقه ای اسکو تهیه و طراحی شده است.

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

صدیقه صمدی (مدیر موزه موزه ی پوشاک سلطنتی زمستان ۹۷)

تصویر لباس شماره‌ی ۳

لباس شماره‌ی ۳ یک پیراهن ابریشمی با آستین‌های کوتاه و یک دستمال سراسر است، قد پیراهن تا پایین زانو است و دامن پیراهن به سمت پایین به شکل کلوش است که دارای چند پیله است و دو ساسون طولی روی پیراهن دیده می‌شود، زمینه پیراهن به رنگ بنفش رنگ‌آمیزی شده است که بر روی آن طرح‌هایی به رنگ سرخابی و طوسی با تم بنفش کم‌رنگ‌تر از رنگ زمینه پارچه خودنمایی می‌کند، تکنیک اجرا شده در روی آن رنگ‌رزی با پوشاندن واکس و یا موم می‌باشد ابتدا گل‌ها رنگ‌رزی شده‌اند سپس با استفاده از واکس روی گل‌ها پوشانده شده و رنگ زمینه به پارچه اضافه شده و در نهایت واکس از روی نقش گل‌ها برداشته شده است.

مجموعه فرسنتی، تاریخ سرکار

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

صدیقه صمدی (مدیر موزه موزه‌ی پوشاک سلطنتی زمستان ۹۷)

تصویر لباس شماره ۴

لباس شماره‌ی چهار: یک پیراهن رسمی آستین کوتاه از ترکیب دو پارچه ساتن و ابریشم می‌باشد، بخش اصلی پیراهن از پارچه ساتن مشکی است که در دو طرف پهلوی آن پارچه ابریشمی با چاپ کلاقه‌ای با رنگ‌های سفید، آبی فیروزه‌ای و سرمه‌ای دیده می‌شود. تکنیک اجرا شده در روی این لباس نیز مانند نمونه‌ی اول و سوم، رنگرزی با پوشاندن پارچه با واکس و یا موم می‌باشد. فرح دیبا از این لباس در دیدارهای رسمی و بازدیدهای استانی خود استفاده نموده است.

مجموعه فرح، سمنی، بخیر، سعید، کریم

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم

صدیقه صمدی (مدیر موزه موزه‌ی پوشاک سلطنتی زمستان ۹۷)

نمونه های موجود از بعد از انقلاب اسلامی در موزه ی پوشاک سلطنتی

در حال حاضر در بخش نمایش پوشاک اقوام سه عدد روسری ابریشمی به شکل قاب شده از کارهای استاد حسین کلاقیچی گنجینه با تکنیک چاپ باتیک یا چاپ کلاقه‌ای در معرض نمایش می‌باشد.

حسین کلاقیچی گنجینه (۱۲۹۶، گنجه - ۳۱ فروردین ۱۳۹۰، تهران) معروف به حسین گنجینه بنیان‌گذار چاپ سیلک اسکرین و باتیک یا چاپ گلاقه‌ای در ایران بود.

وی بنیان‌گذار و پدر چاپ باتیک (نوعی تکنیک چاپ روی پارچه) و همچنین چاپ سیلک اسکرین در ایران شناخته می‌شود. او عضو پیوسته فرهنگستان هنر، سازمان میراث فرهنگی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بود و نزدیک به ۴ دهه در دانشگاه‌های تهران، الزهرا، سوره، جهاد دانشگاهی و دیگر مراکز آموزش عالی تدریس کرد. وی برای توسعه چاپ‌های دستی در ایران زحمات بسیاری متحمل شد و عمری را صرف پژوهش و آموزش در این زمینه کرد. او با برگزاری کارگاه‌های تولیدی و آموزشی در بسیاری از شهرهای ایران و دیگر کشورها، هنرش را نه تنها به مردم ایران، بلکه به سراسر دنیا عرضه نمود.

مجموعه فرش، سبکی، نخ‌سری، سحرکار

نقش آفرینی تیان بر تار و پود ابریشم